

Şəhidlər
(poema)

Şəhidlər bu torpağa, xalqa səcdə qıldılar,
Haqsızlığın üstündən haqqa: körpü saldılar.
Vətəni sevmək üstə günahkar sayıldılar,
Vətəni sevmək niyə günah olmuş, ay allah?

Özüm qaldım çıraqsız, min çırağa yağ ikən,
Təpələrə əl açdım, özüm uca dağ ikən.
Əlacım öz-özümdən köməyi ummaq ikən,
Neçin bizə özgəsi pənah olmuş, ay allah?

Ona ümid, mənə zor, amma demir kimə haqq?
Əl-ayaq zəncirdədir, baş qapazlı, sinə dağ,
Yüz yetmiş il bu saziş, bu birlik, bu ittifaq
Bir tərəfli, talaqsız nigah olmuş, ay allah.

Çəliyə möhtac ikən, mən özgəyə çəliyəm,
Mln gülləyə tuş olan bir ceyranam, əliyəm:
Özgə nə əmr eyləsə mən boyun əyməliyəm,
Neçin mənə özgəsi "allah" olmuş, ay allah?

Bu gün qula dönmüşəm, dünən mən bir şah ikən,
Yoxmuş məni bir doğan, yoxmuş məni bir əkən,

Bu torpağa düşmüşəm haradansa mən dünən,
Min-min illik tarixim unudulmuş, ay allah!

Özgənin əlindədir xeyirimiz, şərimiz,
Sərvətimiz daşındı, hey soyuldu dərimiz.
Gözümüz üfüqdədir, açılmır səhərimiz,
Bizə düşən səmada gün tutulmuş, ay allah!

İllərlə məhkumluğun keşiyində dayandıq,
Özümüzə biz bunu yoxsa şərəfmi sandıq?
Xoşbəxt olduğumuza inandıq, çox inandıq,
Düz yalana, haqq zora demə qulmuş, ay allah!

Gözümüzdə qalsa da muradımız, kamımız,
Göünənə deyil, yox, bir nəfər tək hamımız
Deyilənə inandıq... Bizim bu inamımız,
Demə qul olmamıza kəsə yolmuş, ay allah!

Bir qırıq işıq görüb zülməti yamanladıq,
Sübhün açıldığını zənn edib gümanladıq.
Biz də dönüb Sabirə bircə ağız banladıq,
Bizim banlamağımız günah olmuş, ay allah!
Neçin mənə özgəsi "allah" olmuş, ay allah?

Nə istəyir bu millət?

İstəkləri gözündə, tələbləri dilində,
Millət dənizə döndü dənizin sahilində.
Dalğalandı bu millət
Alışıb öz oduna, yandı, yandı bu millət.
Dilsiz, sağır göylərə dirək oldu haqq səsi,
Başlandı bu ölkənin meydan mübarizəsi.
Nə istəyir camaat? Bəlkə bezib canından?
Şikayətə çıxıbdır bəlkə güzaranından?
Bəlkə boş dükanları dolu görmək istəyir?
Bəlkə qazandığından çox götürmək istəyir?
Bəlkə maaş davası?
Bəlkə mənzil davası?
Nədir bu xalq davası, nədir bu el davası,
Bir soruşan oldumu?

Amma yeri istilər

Bu xalq burulğanının qabağını kəsdilər.
Ekranlara çıxdılar.
"Ekstremist" - deyə ona qara yaxdılar.
Xalqa öyüd verdilər.
Yenə də məhkumluğu
Yeganə bir yol kimi bu xalqa göstərdilər.

Bir soruşan olmadı nədir sənin bu davan?
Bəlkə çatışmır suyun, bəlkə çatışmır havan?
Yaşasa da bu millət lap dilənçi kökündə,
Yoxsul güzaranından danışmadı bu gün də.
Daxmalarda yaşadı, özünü sındırmadı,
Meydanda "mənzil" - deyə bir dəfə qışqırmadı.
Qara qızıl çıxartdı yerin yeddi qatından.
"Nədir bunun qiyməti?" — sormadılar heç ondan.
Onun qızıl neftini qızıla da satdılar.
Qızılın sahibini söz ilə aldatdılar.
Bu millətin sərvəti özünə düşmən oldu.
Becərdiyi pambığı əyninə kəfən oldu.
O, yenə də dinmədi.
Dözdü, heç deyilmədi.
Nə istəyir bəs bu xalq?
O istəyir sərvəti manat olub özgənin
Xəzinəsinə dolsa da,
Dərisi soyulsa da,
Onun ləyaqətinə,
Namus və qeyrətinə
Bir daha qıymasınlar,
Min illik torpağımı hərraca qoymasınlar.

Qəzet sütunlarından millətə öyüd verən,
Söz ilə yol göstərən,
İndi özün de görək,
Qəbahətmi bu istək?

* * *

O zaman ki, özümüz olduq öz dustağımız,
Qəlbimizə sığındı üç rəngli bayrağımız,
O vaxt ki, azadlığın işartısı göründü,
Qəlbimizi bir anda dəlib keçdi o bayraq,
Qəlbimizdən boylanıb ələ keçdi o bayraq.
Bir məqsədə calandı,
Əllərdə dalğalandı.
Qatil bunu görüncə pozdu cəlalımızı,
Qanımıza boyadı bizim hilalımızı.

Təzadlar içində

Yalana, riyaya nə qədər uyduq,
Bir Qızıl Orduya abidə qoyduq,
Ona ad da verdik: "Xilaskar Ordu".
Adını doğrultdu: El xilas oldu
Yenicə tapdığı azadlığından,
"Ölüyə azadlıq, diriyə zindan".
Yaxşı tanıyırıq çoxdan biz onu
Adı bir olsa da min bir üzü var,
Kasıb gizlətməkçün yoxsulluğunu,

İtinin adını "Gümüş" çağırar.
Həmin abidənin həndəvərində,
Həmin qızıl ordu günün birində
Bizim qanımızı tökdü...ya xuda!
Ölənlər kim idi? Həmin orduda
Dünən əsgər olan bizim cavanlar,
Ağıl dərk etməyən bu bədxahlığın
Əsl mənasını xalq indi anlar...
Yetmiş il "İrəli!" - deyib yüyürdük,
Hamıdan geridə qalan bizmişik,
Döydük döşümüzə...
ayılıb gördük
Dünya aslan imiş, amma biz pişik!

Xalqa neçə dəfə tələ qurdular
Başımız tilova keçəndən bəri,
Qəsdən, bilə-bilə adlandırdılar
Xalqın dostlarını "xalq düşmənləri",
"Bizdədir dünyanın dövləti, varı", -
Dedik...

Səs-küyümüz göyə dirəndi,
"Dünyanın ən xoşbəxi, şən adamları"
Talonla qaxsımış ət alır indl.
Qərribə təzadlar içindəyik biz,
İndi anlamışıq kimik, nəyik biz.
Bəlkə kor taleyin hökmüdür bu da?

...Dünən bizimkilər həmin orduda Ruslara

bir arxa, bir qardaş kimi

Onun düşməniylə döyüşmədimi?

Aradan nə keçdi?

Nə oldu ona?

Dünənki yaxşılıq unuduldumu?

Dünən arxasında dağ olduğuna

Bu gün birdən-birə düşmən oldumu?

Gerçəyin önünə keçdi o dəmdə

Yalanlar, böhtanlar...

Nə deyək buna?

Qatil bizimlə bir o gecə həm də

Haqqı, həqiqəti tutdu qurşuna.

Hansı göstərişlə gəlibmiş görən,

Silahsız kütləni bu qıran ordu?

Vallah, bu vəhşəti törədə bilməz

Ən qəddar, qudurğan, çıldıran ordu.

Bəs hanı savaşıq qədimdən bəri

Hər kəsin bildiyi mərdlik şərtləri?

Şər üçün nə qayda,

nə şərt, nə qanun?

Bu imiş —haqq işi Qızıl Ordunun...

Kimdi bəs ölənlər?

İnanmaq çətin!

Dünən Rusiya üçün can verənlərin,

Şəhid düşənlərin şəhid övladı!

Əfsus! Eyni olur şəhidin adı.

O şəhid, bu şəhid!

Sən bir işə bax!

O, nəyin uğrunda, bu nəyin ancaq!

O şənbə gecəsi, o məlun gecə.

Birdən üzə çıxdı bu fərq gör necə?!

Bir soldat bağırdı: - Belədir qayda,

Əvəz ödəmədə ər oğlu ərəm!

Atan şəhid oldu mənim yolumda,

Mən sənin özünü şəhid eylərəm!

Ədalət də, gerçək də,

Vallah, yoxdu o gecə.

Zülm, zalim əlilə

Haqqı boğdu o gecə.

Tunc zirehli ilanlar,

Haqqımızı nə anlar!

Həqiqəti yalanlar

Küncə sıxdı o gecə!

Kimə deyim dərdimi?

Qəsbkar namərdimi?

Yetmiş ilin dərd-qəmi

Gözdən axdı o gecə.

Analar amanından

Sinələr oldu şan-şan.

Şəhidlərin qanından,

Şimşək çaxdı o gecə.
Qara geydi bu Vətən,
Yox hayına bir yetən.
Həyata hamiləykən,
Ölüm doğdu o gecə.

Nə deyək bu vəhşətə,
Bu zülmə, bu dəhşətə.
Allah bu müsibətə
Necə baxdı o gecə?

Ertəsi...Bakının küçələrindən
Yudular millətin qızıl qanını.
Yuya biləcəkmə o cəllad görə,ən,
Qanla ləkələnmiş öz vicdanını?
Gecənin yarısı... hər yan qan-qada,
Qırmızı güllələr uçur havada.
Özünü itirmir adamlar yenə,
Yetirir özünü haya-haraya.
Maşınlar bir yana,
Çiyinlərdə də
Yaralı daşınır xəstəxanaya.
Güllə viyılıtı...Bu acı səsdən,

Titrəyir,
lərzəyə gəlir bina da.

Amansız soldatlar keçirir qəsdən,
Bütün çıraqları xəstəxanada.

Gör necə böyükmüş bizə qəzəb, kin,
Burda da göründü, qalmadı qında.
Çarəsiz həkimlər indi neyləsin? —
Əməliyyat gedir şam işığında.

Səhər açılınca adamlar bir-bir
Yığılıb gəlir.
Qan vermək istəyir yaralılara.
Amma insaf hara, qan tökən hara?

Soldatlar töküldü hey axın-axın,
Döyükə-döyükə baxdı dörd yana.
Tutuldu bir anda xəstəxananın
Həyəti, bacası gülləbarana.

Heç kəs bu sifətdə görməyib şəri,
Hələ bəs deyilmiş tökülən qanlar?
Xəstəyə qan vermək istəyənləri

Bir anın içində dağıtdı onlar.

Yazovun əmrimiş... Qızgın başlara, Zalimlik adicə
bir adət imiş.

Bizim bu günahsız yaralılara
Heç demə yardım da cinayət imiş.

Ertəsi... Bakının küçələindən
Yudular millətin qızıl qanını. Yuya
biləcəkmə o cəllad görən
Qanla ləkələnmiş öz vicdanımı?

Üzümü tuturam sizə mən bu gün,
Əsilli, nəsilli rus ziyalısı,
Ulu Tolstoyun, böyük Puşkinin
Fikir davamçısı, məslək varisi.
Onların irsini yaşatmaq bu gün,
Hünərdir, şərəfdir yeni nəsilçün.

Bu gün uluların o haqq səsini
Təkrar edirsiniz qəzetdə, sözdə.
Onların eşqini, əqidəsini
Amma heç görmürük əməlinizdə.

Yüksək kürsülərdə qol-qanad açmış
Sizin dilinizdə "həqiqət" sözü.
Deyin, qəlbinizdən bəs hara qaçmış
Ədalət, fəzilət, həqiqət özü?
Təpədən-dırnağa silahlı ordu
Sizdən haqq istəyən bir xalqı qırdı.
Bunu görmədiniz?

Yaxşı gördünüz!

Amma həqiqətə siz tüpürdünüz.

Bir xalqın bağına çəkilən bu dağ

Ləkə gətirmədi şərəfinizə?

Dünyanın önündə bunu ağartmaq

Sərfəli deyildi deyəsən sizə.

Zorun qarşısında susdunuz... Deyin,

Varislik borcunuz unuduldumu?

Ulu Tolstoyun, böyük Puşkinin

Sizə irs qoyduğu həqiqət bumu?

Nədir bizə qarşı bu qəzəb, bu kin?

...Qəlbim həqiqəti gör kimdən umdu?

Dağ-daşın dərдинə qalan Rasputin

Bir xalqın dərдинə niyə göz yumdu?

Heç zaman ziyalı sayıla bilməz Özgənin

dərдинi yaşamayan kəs.

Sizdən soruşuram: Bu rəzalətə

Siz necə baxdınız bir insan kimi?

Tolstoy bu zülmə, bu müsibətə

Etiraz səsini yüksəltməzdimi?

Eşq olsun sizə!

Bəzən için-için düşünürəm mən:

Nahaq şəhid oldu bizim cavanlar.

Ömrü ucuz verdi...

Bir iş görmədən

Boş yerə ölməyin nə mənası var?!

Ağıla söykənsin dedim qüvvəmiz,

Anlayan olmadı bu sözdən məni.

Ağıla güvənək bu məqamda biz,

Qüvvə daşı əzər, ağıl qüvvəni.

Sonra düşünürəm: Onlar qorxmadan

Cumdular ölümün üstünə belə.

Bir iş görmədilər yaşayan zaman,

Qəhrəman oldular ölümləriylə.

Bizim əlimizdən çoxdan alınmış,

Haqqı bu dünyaya bildirdi onlar.

Millətin qəlbinə qəsdən salınmış

Qorxu iblisini öldürdü onlar.

O gecə dağlardan enən sel təki

Qəzəbdən köpür üz daşdı millətim.

O şənbə gecəsi ürəyindəki

Qorxu hasarını aşdı millətim.

Bizim qazancımız bu oldu ancaq:

Qorxu xəndəyindən biz körpü atdıq.

Bu da bir imtahan, bu da bir sınaq,

Şübhədən qurtarıb imana çatdıq.

Bu ölüm, bu qırğın dərş olsun bizə,
Deməyək boş yerə candan keçdilər.
Onlar şəhid olub, millətimizə
Cəsarət dərşini təlim keçdilər.

Gəlin ölçə bilək xeyri, ziyanı,
Bəzən əvəzidir on qış bir yazın.
Bizim şəhidlərin müqəddəs qanı
Bəlkə də behidir sabahımızın.

Yaman dözümlüdür, o da kül atır,
Hər zülmə, cəfaya dayanır millət.
Soyula-soyula o susur, yatır,
Qurban verə-verə oyanır millət.

Xəyal bir çiçək də bitirə bilməz
Bu gündən sabaha körpü salmasa.
Azadlıq ağacı bar verə bilməz
Şəhidlər qanıyla suvarılmasa.

Onlar sübut etdi hər qara zülmün
Əli uzunsa da ömrü gödəkdir.
Xalqın azadlığı sabah, birigün
Şəhid yarasından göyərəcəkdir.

Şənbə gecəsində gecikdi səhər,
Zaman itirmişdi o gün sağ-solu.
Ömürdən keçərək, keçdi şəhidlər
Bir qanlı gecədə min illik yolu.

Şan-şərəf tac oldu, başlara qondu,
O qətl gecəsi xalqın min illik
Şücaət tarixi təkrar olundu:
... İki əsrə yaxın Babək, Cavad xan,
Hərdən təəssüflə qalxdı məzardan.
Bəsirət gözüylə seyr etdi bizi,
Tanıya bilmədi millətimizi.
Gördülər dağ düzə, göy yerə enmiş,
Onlardan kölələr, qullar törənmiş.
Onlar inanmadı, biz də bir ərik,
O qoç igidlərdən törənənlərik.—
Bizim zəmanədə xan idi millət,
Niyə qula dönüb, dedilər indi?
Nədir bu itaət, nədir bu zillət?" —
Deyə qəzəb ilə onlar deyindi.
O şənbə gecəsi yel qalxdı birdən,
Közün üstündəki külü üfördü.

Babək fərəh ilə qalxdı qəbirdən,
Hər igid gözündə özünü gördü.
O şənbə gecəsi bir şimşək təki,
Gözlər parıldadı...

sinələrdəki

Gözlə görünməyən dağlar göründü.
Hünər məqamında bir qoça döndü
Ələ öyrədilən hər körpə quzu.
Babəkin varisi olduğumuzu
Göstərdi dünyaya...

Eşq olsun sizə!

Siz layiq oldunuz öz irsinizə.

Gəldi ürəkdəki arzular dilə,
Silahı məhəbbət, son sözü Vətən.
Şəhidlər göstərdi ölümləriylə,
Ölüm aşağıdır Vətən eşqindən.

Dünya o dünyadır, bir həqiqəti
Çarmıxa çəksə də min böhtan, rıya!
O gecə basanda zülm ədaləti
Haqqın naləsindən diksindi dünya.

Adımız dolaşdı bütün dünyanı,
Çox da ki, ağımız qara yozuldu.
Bizim şəhidlərin tökülən qanı
Haqqın kitabında imzamız oldu.

Baxıb sinələrdən axan al qana
Buludlar kişnədi, göy qan ağladı.
O şənbə gecəsi Vətən başına
Elə Vələn boyda qara bağladı.

Dözdü böhtana da, dözdü şərə də,
Yedi şəkər kimi hər dərdi xalqım.
Azadlıq yolunda ölümlərə də
Hazır olduğunu göstərdi xalqım.

Azadlıq verilmir, alınır, dayan!
Onun elçisidir, ölüm, qan-qada.
Ölümə, cəfaya hazır olmayan
Millət hazır deyil azadlığa da.

Yalın əllər ilə tanklar üstünə Atılan
cavanlar, eşq olsun sizə!

Siz təsdiq etdiniz azadlığın da
Halal olduğunu millətimizə!

Şəhid rütbəsinə qalxan cavanlar,
Sinəsi hər zülmə qalxan cavanlar.
Böyük Nəsiminin, ulu Babəkin
Xeyir-duasını aldı o gecə.
Zamandan irəli sıçrayıb yəqin,
Tarixdə tarix tək qaldı o gecə.

* * *

Qəlbimi boşaltmır çəkdiyim ah da,
Nəğmədə hər xalqın kökü var yəqin.
Şəhid fəryadından ulu segahda
Təzə bir guşə də açılar yəqin.

Həmin o guşədə ana naləsi,
Analar hönkürər, gəlinlər ağlar.
Həmin o guşədə qəm şələləsi
Axıb qəlbimizdən haqqı soraqlar.

Həmin o guşədə güllə səsləri,
Tarın pərdəsində qəm nəfəsləri,

Həmin o guşədə zülmün tüğyanı,
Haqqın, həqiqətin zülmə üsyanı.

Ramiz, bas bağına sən qoca tarı,
Bu təzə guşədə çal, sənə qurban.
Şəhidlər qanına boyanan səsi,
Zabul segahına sal, sənə qurban!

Pərdələr qoy təzə güllər bitirsin,
Şəhid anasına təsəlli versin.
Haqqın fəryadını dilə gətirsin,
Təzə yaratdığıın xal, sənə qurban!

Xəzər pəncələşdi öz sahiliylə,
Danış dərdimizi səsin ziliylə.
O təzə guşənin atəş diliylə
Zülümdən qisası al, sənə qurban!

Təzə guşədəki ah-amanların,
Qorxuram, hər xalı yoğrula qandan.
Qorxuram çanağı partlaya tarın,
Bu təzə guşənin hay-harayından.

Asta çal, qardaşım, asta çal tarı,
Pərdələr bu aha, amana dözməz.
Təzə guşədəki səs burumları,
Günahsız tökülən bu qana dözməz.
Həm də uydurulan böhtana dözməz,
Partladar tarı!

Matəm mərasimi

Qəzəb şimşəyindən hər baxış nida!
Hər üzdə, hər gözdə bir sual ağlar.
İnsan dənizinin dalğalarında,
Üzür asta-asta tabut-qayıqlar.
Xalq dözə bilsə də zülmün şərinə,
Yanır gözlərində kini, nifrəti.
Alıb tabutları çiyinlərinə
Allaha göstərir bu cinayəti.
Deyir, nələr gördük, ey adil allah,
Budurmu göylərin haqq-ədaləti?
Deyir, biz götürdük, ey adil allah,
Sən necə götürdün bu xəyanəti?

Millətin ahıdır ərşə dayanan,
Dilsiz baxışlarda üsyandır - yanan!

Gəmilər fit verir... qara buluddan
Göylər bu matəmə bayraq endirir.
Bu səs qəlbimizdə alışan oddan
Qəzəb vulkanını ləpələndirir.

Fit səsi... bu fəryad külə bükülmüş
İçin-için yanan köz səsidirmi?
Bu fəryad, bu nalə balası ölmüş
Yetim analann naləsidirmi?

Fit səsi... həyəcan, təlaş nəğməsi,
Bilirik, nə deyir bu gizli üsyan.
Anlaya bilmirəm bu möcüz səsi
Necə yoğurdular göz yaşlarından?

Gəmilər fit verir... bu sirli səsdən
Küçələr, binalar zür-zükə gəlir.
Qərrib iniltidən elə bil qəsdən
Təhlükə dalınca təhlükə gəlir.

Qarşıda şeyximiz, arxada millət,
Axır insan seli — başlar aşağı.
Bərqərar olsa da sabah ədalət,
Getməz qəlbimizdən bu şəhid dağı.

Axır yanaqlara göz yaşı dən-dən,
Bəs necə? Millətin bağı sökülmüş.
Bu el matəmindən, el kədərindən
Cavan şeyximizin beli bükülmüş.

Yaşaya bilmədik bir insan təki,
Qarışdı haqqımız, borcumuz bizim
Bu gün tabut deyil, çiyinlərdəki
Dərd adlı yüküdür millətimizin.
Boğaq içimizdə kədərimizi,
Amandır, əyməsin qoy bu yük bizi.

Yeriyir izdiham hey ağır-ağır,
Yeriyir meydandan Dağüstü parka.
Qəlbimiz sabaha indidən baxır,
Enişdən yoxuşa biz qalxa-qalxa.

Bura park idimi bir zaman? Xeyr!

İndi də yaşayır xatirələrdə;

On səkkizinci il!

Şəhid düşənlər

Haqqa tapşırıldı bir vaxt bu yerdə.

O zaman qonşular bizdən kam alıb,

Bizi arxamızdan yaman vurdular

Erməni əliylə burda park salıb,

Bizə şəhidləri unutturdular.

Qızıl qərənfillər əllərdə min-min,

Şəhidlər önündə bir an dondular.

Fədakar oğullar Rəsulzadənin

Bayrağı altında dəfn olundular.

"Durun, ağlamaym" vallah, qəm-kədər

Heç vaxt sığışmamış qeyrətimizə.

Bu bayraq altında yaşamaq qədər

Torpağa getmək də şərəfdir bizə.

Daldı bir anlığa sükuta göy, yer,
Millət ürəyini sükutdan asdı.
On səkkizdə ölən köhnə şəhidlər
Təzə şəhidləri bağırma basdı.

Şəhər aşağıda... Bir baxın, onlar
Bizdən yuxarıda dəfn olundular.

Axı biz neyləmişdik?

Şəhidlər xiyabanı...
Dilə gəlir məzarlar:

-Axı biz neyləmişdik?

Dilə gəlir
Məzarları seyr edən solğun üzlər, nəzərlər:

-Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual
Şəhidlərin birləşən hər yasında səslənir.
Fərizənin, İlhamın
Çırağı söndürülmüş komasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Ağsaqqal babaların, ağbirçək nənələrin

Duasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual

Məktəbli Larisanın qara lentə tutulmuş

Partasında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Günahsız qurbanların başdaşında səslənir.

Onların yetim qalan körpə balalarının

Dünyadan haqq istəyən göz yaşında səslənir:

— Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual

Bağrına dağ çəkilən qocaman bir millətin

Dodağında səslənir.

Sərvəti talan olmuş,

Düz sözü yalan olmuş

Böyük bir məmləkətin

Göy gölündə səslənir, Şah dağında səslənir:

- Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual gəzdi bütün dünyanı,

Qəzetlərə yazdılar,

Min bir yerə yozdular.

Qaynaqdan bulandıran elə bulandırdı ki,

Suyumuz durulmadı.

Cavab verən olmadı:

Axı biz neyləmişdik?

Bu ittiham, bu sual

"Qırın!" əmri verənin qulağında dinmədi.

Bizə "vaxtı bildirən" o qocaman

Kremlin Zəngində səslənmədi.

Boğdular bir millətin "Axı biz neyləmişdik?"

Deyən o haqq səsini.

Şəhidlərin qanı ilə yazdılar bir qatilə

Marşal vəsiqəsini.

Biri əmr elədi, o biri qırdı,

Qansızlar bu nahaq qanı batırdı.

Siləhsiz adamlar günahsız yerə

Yerdə ulduz kimi yanıb söndülər.

Cəza istəyirdik biz qatillərə,

Amma ikisi də rütbələndilər.

Batdı, həqiqətin batdı haqq səsi,

Haqqı tapılmadı onlardan soran.

Qırana verdilər marşal rütbəsi,
Prezident taxtına çıxdı qırdıran.

Mənim günahlarım

- Mən sənə həmişə "Buyur" — demişdim,
Mən səndən haqqımı istəməmişdim.
Bir işıq görüncə üfüqdə birdən
Səndən iynə gözü haqq istədim mən.
Sən dedin: — De görək haqq nə deməkdir?
Mənə bol pambığın, neftin gərəkdir.

Dedin: — Tələbinlə buz kimi donmuş
Köhnə yaraları gizlədərsən.
"Gülüstan" paktında məhkum olunmuş
Haqqını sən indi tələb edirsən?

Sormuşam, qanını çəkmişəm sənin,
Minnətdar olmusan sorulduğuna,
İndi də qanını tökmüşəm sənin,
Haray qoparırsan de neçin buna?

Dedim: Günahımı başa sal mənə,
Dedin: — Anlamadın məni sən yenə.
Bilmədin, günahın bir deyil, mindir,
Amma ən böyüyü gözəlliyindir.

İstədin daşınan bol sərvətindən,
Bir ovuc, bir qırıq sənə pay düşə.
Sən bezib, usanıb əsarətindən,
İstədin, bu dünya bir az dəyişə.

Budur günahın!

Məndən icazəsiz axı çox şeyi,
Sən qanmaq istədin, duymaq istədin.
Sən öz ayağını mənim çəkdiyim
Cızıqdan kənara qoymaq istədin.

Budur günahın!

Sən öz torpağında qul olduğunu
Bağırmaq istədin, budur günahın.
Zülm girdabında boğulduğunu
Çığırmaq istədin, budur günahın.

O, torpaq istədi səndən bir qarış,
Niyə tələbkarın xətrinə dəydin?
Onun istəyiylə dedim, sən barış,
Sənsə tərəzinin gözünü əydin.

Budur günahın!

Bu qanlı çəkişmə düşəndən bəri,
Bir dəm ayağını qoymadın geri.
Sən də neçəsinin qanını tökdün
Erməni qıranda sizinkiləri.

Budur günahın!

Mən sənin qanını tökdüyüm zaman,
Baxdın nifrət ilə... budur günahın!
Sən mənim tankıma çirtmə vurmusan,
Hansı cürət ilə? — Budur günahın!

.. .Belə tale düşüb qismətimizə,
İlahi, sən yenə dözümlü ver bizə.
Haqqın dərgahında unudulmuşuq,
Biz necə götürək bu töhmətləri?

Min dəfə haqlıykən haqsız olmuşuq

Biz bu müsibətə düşəndən bəri.

Qulaqlar batırır böhtan harayı,

Buğdadan qiymətli olub darı da.

Necə bulandırıb keçi bu çayı?

Keçi aşağıda, qurd yuxarıda!

Mərkəz dəyişdirir gündə rəngini,

Mərkəz məni görür, heç onu görmür.

Bizdən yığışdırıb quş tüfəngini,

Amma erməninin topunu görmür.

Dilimizdə olub düşündüyümüz,

Əməldən öndədir bizim küyümüz.

Qəlbimiz o qədər təmiz olub ki,

Göz görən düşməni dost sanmışıq biz.

Gözümüz o qədər qorxudulub ki,

"Hələ çay gəlməmiş çırmamışığıq biz".

Biz nə hiylə bildik, nə qərəz, nə kin,

Quyuya düşənin əlindən tutduq.

Bizə tələ quran, kələk gələnin

Dünənki qəsdini bu gün unutduq.

Özgə torpağından qovulanlara
Biz torpaq da verdik torpağımızdan.
Bunun əvəzində indi onlara
Borclu da çıxmışıq öz bağımızdan.

Qonaq dünənini salmayıb yada,
Yerliyə "qaç" dedi, şər yolu tutdu.
Dünən dədəsinin mənim qapımda
Boyun bükdüyünü bu gün unutdu.

Evimdə başımı kəsir erməni,
Qışqırıram...

Mərkəz danlayır məni.

Deyir: Nə çabala, nə danış, nə din,
Qoy sənin başını rahatca kəssin,
Kişinin gül kimi işinə qəsdən
Niyə pəl qatırsan? İnciyərəm mən!

Demək o haqlıdır məni qıranda,
Haqsızam, dözməyib mən qışqıranda.
Məəttəl qalmayım necə mən buna —
Yenidənqurmanın haqq olduğuna?

Mərkəz dəyişdirir gündə rəngini,
Mərkəz məni görür, heç onu görmür.
Bizdən yığışdırıb quş tüfəngini,
Amma erməninin topunu görmür.

Anladıq, xalqların bərabərliyi,
Kağız üzərində bir quru sözmüş.
Bu qətdən sonra bildik çox şeyi,
Bizim günahımız türklüyümüzü!

Millətlər dostluğu! Astar üz imiş,
Bunun nəyi varmış sözündən özgə?
Atatürk düz demiş, vallah, düz demiş:
"Yoxdur türkün dostu özündən özgə".

Türkdilli xalqların doğma yerindən
Didərgin düşməsi kimə gərəkmiş?
İyirminci yüz ilin əvvəllərindən
"Türkəm" - deyənlərin başı nə çəkmiş?!

Türk öz mənliliyini biləndən bəri,
İblis də gələcək qəsdini bildi.
Qaraçay, Axalsiq, Krım türkləri,
Malkarlar, mesxətlər sürgün edildi.

İki yanağı var amma bir üzü,
Türk öz anasından belə doğulmuş,
Anlaya bilmirəm, niyə "türk" sözü
Kiminsə başına düşən daş olmuş.

Türkəsaya olduq... hər şey apaydın,
İçimiz göründü gözlərimizdən.
Qərəzkar oxudu axşamımızın
Uzaq məqsədini dan yerimizdən.

Belədir... Biz hələ addım atmamış,
Bildilər düşəcək mənzilimizi.
Hələ bir məqsədə gedib çatmamış,
Yolun əvvəlində tutdular bizi.

* * *

Çadırlar quruldu kənddə, şəhərdə,
Bəlkə məlhəm idi matəm, bu dərdə?
Döndü yas evinə bütün məmləkət,
Kasıb ocaqda da qazan asıldı.
Yası, matəmilə çarəsiz millət
Elə bil qatildən intiqam aldı.

Gücsüzün aldığı intiqama bax!
Zorun qarşısında susduq hamımız.
Qırx gün yas saxlamaq, işə çıxmamaq,
Oldu üsyanımız, intiqamımız!

Bizim ən fərəhli, şad günümüzdə -
Hər bir toyumuzda, düyünümüzdə
Qərənfil əllərdə çıraqlardı,
Sevincə, şadlığa ortaqlardı.
Biz hardan biləydik, doxsanıncı il,

Şadlıq yaraşığı qızıl qərənfil,
Şəhidlər qəbrini qucaqlayacaq.
Bizim dərdimizə yas saxlayacaq.
Canlı da, cansız da ağlayır bu gün.
Matəm içindədir ölkə büsbütün.
Qızıl qərənfillə qara bayraqlar
Xalqın kədərinə birgə qan ağlar.

* * *

Qorxar ilan vuran ala çatıdan,
Bizim gözümüzü püləyib fələk.
Qorxuruq...
Qorxudub bizi bu dövran.
Stalin ölməyib, yaşayır demək!

Bizdən üz döndərib sanki fələk də,
Yalan cövlan edir, bəs hanı gerçək?
Susuruq...
Sözümüz qalır ürəkdə,
Stalin ölməyib, yaşayır demək.
Xeyrimiz, şərimiz bilmirik nədir?

Onları kimdənsə soruşmaq gərək.

Hələ də haqqımız yad əllərdədir,

Stalin ölməyib, yaşayır demək.

Bizə qürbət olub öz diyarımız,

Bu boyda dünyada tək qalmışıq, tək!

Zindana salındı Etibarımız,

Stalin ölməyib, yaşayır demək.

Diləyimiz harda, özümüz harda?

Doğranıb töküldük biz çilik-çilik.

Stalin ölsə də

yuxarılarda

Hələ də yaşayır stalinçilik.

İndi də zindanda yaradır Xəlil,

Sözünü deməkdən usanan deyil.

"Moabit dəftəri" yaranır belə

Faşizm ölməyib, yaşayır hələ.

Xəcalət

Şəhidlərin məzarı islandı göz yaşından,
Qurudu leysan tökən qərənfil yağışından.
Yaman nalə tərərdik gülçülərin əlindən,
Deyərdik, bu gülçülər bazarlarda pul qırır,
"Qərənfil gözəlindən".
Rusiya bazarında,
Yaman rüsvay edirlər, — deyərdik onlar bizi.
"Alverçi" damğasıyla, vallah, ləkələyirlər
Bizim şərəfimizi.
Həmin o alverçilər, bu gün isə əvəzsiz,
Təmənnasız, qərəzsiz
Şəhid məzarlarını gül topuna tutdular.
Uzaq bazarlardakı qazancı untdular.
Güllə yaralarını gül ilə soyutdular.
Vətənsəvər kim imiş bu məqamda de görək?
Mənim tək, ya sənin tək
Bol qonorar eşqinə
Xalqa dərs vermək üçün ekranlara cumanlar,
Yoxsa şəhid eşqinə, xeyrinə göz yumanlar?

Şəhidlərin hamısı bənzəyir bir-birinə.

Bir bax, qəbirlərinə!

Hamısı qıpqırmızı qərənfilə bələnmiş,

Hamısı bir biçimdə, bir boyda cərgələnmiş.

Səbəb birdir, əməl bir, hədəf birdir, hədə bir.

Onları bu dünyadan aparən güllə də bir.

Tüstüsü təpəsindən çıxax-çıxa hönkürən,

Bu məhzun qəbirlərə baxa-baxa hönkürən

Adamlar da bir olmuş..

Ağlar budaqlarından qara bayraq sallanan

Göy şamlar da bir olmuş.

Hamınıdır bu matəm,

Millətindir bu dərd, qəm.

Hamı qoyub özünü o birinin yerinə,

Hamı birinə deyil, hamı biri-birinə

"Başın sağ olsun", — deyir.

"Bulanıq axan sular bir gün durulsun" — deyir.

Bir amala bağladı bu gün dərdi, milləti,

Dərdin, qəmin birliyi birləşdirdi milləti.

Bu el faciəsinə dözmək çətin, çox çətin!

Beli yaman büküldü qocaman bir millətin.

Fitrətindən, soyundan ər doğulan bu xalqı,

Tarix boyu mərd olan, məğrur olan bu xalqı

Necə təhqir etdilər, gör necə alçaltdılar.

Mənliyini, əzmini bir "sağ ol"a satdılar.

Sənin adın haqq ikən

Ey allahım, niyə sən

Bizə qıydın bu dərdi?

Onsuz da bu millətə min-min dərdi yetərdi.

Bu təhqirə, bu qəsdə dözmək çətin, çox çətin!

Ürəyinə dərd hopub balası ölənlərin.

İçdikləri zəhərdir, yedikləri dərd, aman!

Bütün millət keyləşib dərdin ağırlığından.

Həm ayaq üstündə yuxuludur elə bil.

Bu dərd dərdli dünyada çəkiləsi dərd deyil!

Ömründə qonşusunun damına daş atmayan,

Kimsənin bostanına əlini uzatmayan,

Qərəzinin, kininin dalınca sürünməyən,

Dünən verdiyi sözdən bu gün geri dönməyən,

Heç vaxt döyüb döşünə "mənəm-mənəm"—deməyən,
Heç kəsin bəd gününü, şərini istəməyən,
Mənim ali millətim, haqlıykən birdən-birə,
Layiqmiydi, ey allah, bu qəsdə, bu təhqirə?
Hansı günahımızın əvəziydi bu təhqir?
Haqsız oldu günahsız, haqlı oldu müqəssir!

Bu dərd bütün millətin ürəyində göyərdi,
Heç kəs bilmir nə təhər, necə udsun bu dərdi.
Bu gün xəcalət çəkir, hamı gücsüzlüyündən,
Heç kəs boylana bilmir gələcəyə bu gündən.
Çəkilməzdir, çəkilməz bu ağrının siqləti —
Əlacsız gücsüzlüyün töhmətsiz xəcaləti!
Həm dünən, həm bu gün də
Biz günahkar olmuşuq günahkarın önündə.
Hanı o qüdrətimiz —
Günahsız qurbanların töhmətinə dözək biz?
Qahmarımız olmadı nə arxada, nə öndə,
Hamı xəcalət çəkir
Qanları batırılmış şəhidlərin önündə.
Ah, necə də ağırdır

Zaman axar su kimi, amma qabın dolmaya,
Günahkarın, qatilin cəzasını verməyə
Sənin gücün olmaya...
Çünki bu məhkəmədə biz haqlı olsaq belə,
Qısaldılıb dilimiz
Çünki hakimimizlə eynidir qatilimiz!

İlham – Fərizə

Dözməyib qatilin kəshəkəsinə,
İlham çölə çıxdı güllə səsində,
Gördü qırhaqırdı, gördü vurhavur,
Tanklar adamların üstünə cumur.
Bağırdı: Soldatlar, neyləyirsiniz,
Axı, bunlar ilə siz də birsiniz.
Axı, bu adamlar silahsızdılar.
Soldatlar daha da coşub qızdılar. ..
Bu sözlər İlhamın son sözü oldu,
Ona da bir güllə..., o da vuruldu.
O gecə yatmadı bir an Fərizə,

İlhamı gözlədi, İlham gəlmədi.
Dönük taleyilə durdu üz-üzə.
Qalıb küçə ilə ev arasında,
Gecəni sübhədək o dincəlmədi...
Ertəsi... qarqara xəbəri gəldi,
Ölümün həyata zəfəri gəldi.

Çatmadı əvvəlcə bu xəbər ona,
İnana bilmədi qulaqlarına.
Elə ki, inandı...o, lal kəsildi.
Heykələ döndü.
Anladı, bildi:
Qapısı bağlandı, ocağı söndü.

İki gün sonra.

Qalınca evində dərdlə təkbətək
Özünə qəsd etdi bu təzə gəlin.
Hansı tərəzilə, daş ilə ölçək
Eşqini, qəsdini biz bu gözəlin?
Nə deyim, Fərizə, nə deyim sənə,
Axı, nə ad verim bu faciənə?

Hələ səadətdən soraq gəlməmiş,
Yoxsul komanı da sevdin, bəyəndin.
Gəlinlik paltarın heç köhnəlməmiş,
Sən nə tez əyninə kəfən geyindin?

Sənin ləyaqətin lal etmiş bizi,
Zaman aşağıdır dəyanətindən.
Ey vəfa timsalı, sədaqət rəmzi,
Sənin bu qəsdinə nə ad verim mən?

—Leyla da Leylinin qəm məcarası
Sən onu öncədən duymadın yəqin.
Sən hardan biləydin, Leyli vəfası
Ünvanın olacaq bir zaman sənin.

Sevgi kitabında iri bir nida
Sənin məhəbbətin, sən qiyətin!
Məcnunun Leylisi haqq dünyasında
Sənin pişvazına çıxacaq yenə!

Nə tez qışa döndü sən baharın
Bakı bu matəmə qara bağlamış.
Sənin damarında nənən Nigarın,
Həcərin, Leylinin qanı çağlamış

Od tutub alışdı sözlər dilimdə
Bu qəsd, nə qəsd idi, ey məğrur qadın?
Sən təkə özünə qıymadın, həm də
Bətnində göyərən körpənə qıydın.

O anda sarmaşıb məhəbbətinlə
Allahdan sən nəyi dilədin, qızım?
Sən axı ərinə sədaqətinlə
Körpənə xəyanət işlədin, qızım.

Sınayar bəndəni allah, çətində
Batdın bir günahda iki günaha.
Xəyanət işlədin sədaqətində
Körpəyə qıymaqla qıydın sabaha.

Bəlkə... açılmamış solan o gözlər
Ulu zirvələrə yol açacaqdı.
Bəlkə o gözlərdən doğacaq səhər,
Zülmət dünyamıza yol açacaqdı.

Ey mənim yurdumun vəfadar qızı,
Vəfan cəfa oldu... gör sən neylədin?
Sən öz bətnindəki o günahsız
Hələ doğulmamış şəhid eylədin.

Təzə şəhidliklə zaman üz-üzə
Əridə bilmədi bu faciəni...
Həm də çox çətindir danlamaq səni.
Sən həm fədakarsan, həm də günahkar
Bu cür şəhidliyin başqa rəngi var.
Zaman hər hökmündə "hakiməm" — deyib,
Belə şəhidliyi amma görməyib.

Bilmirəm nə deyək bunun adına?
Bütün hüdudları aşan şəhidlik
İki qat, ya üç qat?
Ərdən qadına,

Anadan balaya düşən şəhidlik.

Larisa

On üç yaşlı körpə bala, Yazıq
anan necə dözsün
Bu kədərə, bu mələla?
Məzarının baş ucunda kuklan da var.
Bu gün layla çalmalıykən sən kuklana
Kuklan sənə laylay çalar.
Sən özün də kukla idin.
Bu dünyanın əvvəlini, axırını
Heç bilmədin.
Kim kuklaya güllə atar?
Atan oldu.
İnsanlığı, mərhəməti,
Ədaləti, həqiqəti
Bir qərəzə satan oldu.

Anan asmış dərs çantanı
Məzarının başdaşına.
Axı, niyə hay vermirsən
Səni dərsə haraylayan yoldaşına?
Sənin adın dostlarının dil əzbəri.
Qızım, axı səni gözlər çoxdan bəri
Açmadığın kitabların, dəftərlərin,
Səni gözlər partandakı o boş yerin.

Nə bərk oldu yuxun sənin?
Ataların ah-naləsi, Anaların şivən səsi
Sığmır göyə, sığmır yerə.
Söylə, niyə oyanmadın
Bu haraya, bu həşirə?
Övladıydın iki xalqın,
Bu dostluğa mən də uydum, sən də uydun.
Sən dostluğun simvoluydun.
Bunudamı bu gün bizə çox gördülər?
Elə bil ki, səninlə bir
Bu dostluğu öldürdülər.

Sürəyya Lətif qızı

Tanklar keçir küçədən, tanklar, zirehli tanklar.
Tankların üstündəki soldatların gözündə
Bizə nifrət odu var.
Onlar vicdanı atıb, insafı da danıblar.
Təkcə silahla deyil, onlar bizə qəzəblə,
Kinlə silahlanıblar.
Bu şəhərdə hər şeyə onlar sahibdir bu gün
İstədiyi eyvana, pəncərəyə, qapıya
atır, ölən qoy ölsün!
Mətbəxdə çay süzürdü Təranənin nənəsi,
Birdən bir güllə səsi!
Yetmiş yeddi yaşında Sürəyya nənəmizə
Pəncərədən atdılar.

Bir günahsız qarını

Qanına boyatdılar.

Baba müəllim

Pəncərənin önündə kimsə inildəyirdi, —

Kömək edin, ölürəm, kömək edin, — deyirdi.

Açdı Baba müəllim pəncərəni bir anda

Gördü biri yıxılıb qarının kandarında.

Dərhal atdı özünü telefonun üstünə,

O, təcili yardıma zəng çalıb

dönə-dönə

Ünvanı başa saldı.

Evdən sarıq götürdü.

Yaralının yanına yetişincə nə gördü?

Qan aparıb yazığı...

yara dərin yaradı,

O, yaranı sarıdı.

Gördü ki, qonşular da yığılıb ətrafına.

O, gah ona, gah buna,

Baxıb dedi: Neyləyək?

Axı bu əldən gedir,

Biz təcili yardımı yenədəmi gözləyək?

Tez yığışdı cavanlar... köməkləşib birtəhər,

Yaxın xəstəxanaya xəstəni yetirdilər.

Dönür Baba müəllim yorğun-arğın evinə,

Şütüsə də güllələr onun dörd dövrəsindən.

Fikir vermir o, yenə.

Diksinmir taraq-taraq güllələrin səsindən.

Birdən ona nə oldu evin həndəvərində?

O, dayandı, döyükdü,

səndələdi yerində.

Yıxıldı... düşündə qan.

Elə bu vaxt, bu zaman

Bir aypara maşını tin başında göründü.

Maşının işığında ətraf nura büründü.

Bu təcili yardımın axtardığı kim idi?

Bu maşın, ah bu maşın

Bayaq onun özünün zəng vurub çağırdığı

Təcili yardım idi.

Başqasına çağırdı, qismət oldu özünə,

Belə bir təsadüfün qərəzi nə, özü nə?

Təcili yardım üçün zəng çalanda o bayaq,

Nə biləydi,

ay allah,

Bu təcili yardıma özü qismət olacaq!

Həkimlərin yardımını amma faydasız oldu.

Səhər yası tululdu.

Aleksandr Marxevka

Yarahlılar bələnib üzü üstə torpağa,
Necə dözsün analar bu sitəmə, bu dağa?
Leş-leş üstə qalanıb,
Təkərlərin altında gör necə xırpalanıb.
Həkim Aleksandrın gəndən səsi yüksəlir: —
Yol verin, hey yol verin,
təcili yardım gəlir.
Soldat bunu görüncə avtomatı tuşladı
Ayparalı maşına.
O istəmir, istəmir
Can verən yarahlılar xilas üçün daşına.
Həkim öz işindədir.
Yaralının nəbzini yoxlayırkən...
döşündən
Həkimi də vurdular.
Yardıma gəldiyini ona unutdurdular.
Allah, sən bizi saxla Əhrimənin şərindən.
Allah, dünya çıxıbdır bəlkə öz məhvərindən?
Ay allah, insan oğlu iblisəmi qul oldu?
Yoxsa insan binədən elə iblis doğuldu?
Adamlar niyə satdı namusunu, arını?
Allah, hansı ölkədə gülləbaran ediblər

Yardım maşınlarını?

Axı, vuruşların da,

Qanlı savaşların da

Müqəddəs qaydası var:

Düşmənsə də, dostsa da, yaralıya hər zaman

şəfqət əli uzanar.

Ey insan haqlarını kürsüdən alqışlayan,

Başqa məmləkətləri ədalət yoxluğundan

Gecə-gündüz daşlayan,

Budurmu haqq dediyin?

Bəs verdiyin vəd hanı?

Vallah, ələ salmısan sən bu boyda dünyanı.

"Təcili yardım"ların üstünə dörd tərəfdən

Od ələmək haqmıdır?

Yara sarıyanları güllələmək haqmıdır?

Hidayət

Gücsüzlükdən özünü hamı günahkar bilir,

Bu təhqirə dözməyi xalq özünə ar bilir:

Uzaq Qardabanidə

Bakı müsibətini eşidincə Hidayət

Hönkür-hönkür ağladı.

Eşikdəki ağaca qara bayraq bağladı.

Gürcüstanda yaşayan bizim ellər, obalar,

Neçə gün yas saxladı.

"Yardım" — deyə dalbadal uzaq, yaxın kəndlərə

Zəng elədi Hidayət.

Qardabani, Borçalı

Bütün eli, mahalı

silkələdi Hidayət.

O özünü yetirdi şəhidlərin qırxına,

Xiyabanda əl açıb "lənət" — dedi min kərə

Kor fələyin çarxına.

Şəhidlərin adını o, oxudu birbəbir.

Elə bildi hər qəbir

Onu iltiham edir:

"Həramilər Bakıya bulud kimi dolanda,

Biz köməksiz qalanda

Sən hardaydın, de harda, ey Vətənin övladı?

Öz doğma göyümüzdə qanad açan quşuyduq,

Ovçu bizi ovladı"

Ürəyindən ucalan,

Öz-özündən öc alan

Töhmət dolu bu səsdən o diksindi, başına

elə bil od ələndi,

içindən pörşələndi.

Şəkillərdən düz onun gözlərinə zillənən,

Ürəyində millənən

Baxışlara dözmədi,

"Onlar haqlıdır" — dedi.

Əgər mən də bu yurdun, bu xalqın oğluyamsa,

Onlar kimi əhdimə, andıma doğruyamsa,

Mən niyə əvvəlcədən
Xəbər tuta bilmədim o dəhşətli gecədən?
Ağac olub, o anda onların cərgəsində
Niyə göyərmədim mən?
O qızıl güllələrə köksümü gərmədim mən?
Xəcaləti alışdı ürəyinin səsində.
Gücsüzlük əzabının boğuldu pəncəsində.
Qulağında ittiham, qəlbində danlaq səsi,
Birbaş Qardabaniyə o, qayıtdı ertəsi.
Hidayətin önünə çıxdı oğlu - Vüqarı,
Amma Vüqar bilmədi,
Bilmədi, atasının sındırılıb vüqarı.
Vüqarın fərəhiylə Hidayətin kədəri
Durdu qarşı-qarşıya...

Oğul gəldi qabağa, ata çəkildi geri,
Ata baxa bilmədi övladının üzünə.
O utandı, bilmədi anlaşılmaz bu halın
Məramı nə, sözü nə?
O yenə də eşitdi qəlbinin fəryadını:
"Kişi bilib özümü mən də Vüqar qoymuşam
Övladımın adını".
Hanı bizdə kişilik, hanı bizdə o vüqar,

Ən şərəfli, ən uca mərtəbədir şəhidlik.

Başqa-başqa şəkildə davam edir şəhidlik.

Ağabəy

Bağışlayın, əzizlərim, Azərbaycanımın azadlığı uğrunda mübarizə
aparmağa gücüm və iradəm çatmadı. Yaşasın azad Azərbaycan!

Ağabəy

Şənbə gecəsinin qətləminə,
Ağabəy dözmədi, hey qan ağladı.
Şəhid cavanların batan qanına
Qəlbində yas tutub matəm saxladı.

O yandı, göstərmək istədi hər gün
Yaralı Vətənə sədaqətini.
Amma bacarmadı, gücsüzlüyünün
Çəkdi ağrısını, xəcalətini.

Düşündü, sonu var axı şərin də.

Boğdu ürəyinin üsyan səsini.

O, beş ay gözlədi zülm üzərində

Haqqın, ədalətin qələbəsini.

Onun gözlədiyi o gün gəlmədi,

Qəlbini çarmıxa çəkdi xəcalət.
Bircə an usanıb o dincəlmədi,
Özünə qəsd etdi bir gün, nəhayət.

Çatdı onun gücü ancaq özünə,
O bildi dərdinə son əlac bunu.
Verdi ölümüylə sanki Vətənə
Vətən qarşısında o, öz borcunu.

Ağabəy bu yurda bir qurban kimi
Qəlbində neçə yol "mücahid" oldu.
Nəhayət, bu qətlə bir üsyan kimi,
Şəhidlər naminə o, şəhid oldu.
Görünür, şəhidlik bitməyib hələ.
Gözümüz önündə o, davam edir.
Ağabəy beləcə öz ölümüylə
Ölü diriləri ittiham edir.

...Dözməyib Vətənin ağır gününə,
Sən Vətən naminə özünə qıydın.
Oğul, arxaya yox, sən baxıb önə
Elə Vətən üçün yaşamalıydın!

Vətən qeyrətini sənin tək çəkən
Oğullar gərəkdir indi Vətənə.
Sənsə həyatına qəsd edib nədən
Ömrü müftə verdin!...

Nə deyim sənə?

Çoxları gözüni zülmə yumurkən
Sənin ürəyində dindi qeyrətin.
Xalqın qatilinə cəza umurkən,
Sənin qatilinə döndü qeyrətin.
Bu fitrət, bu tiynət de sənə hardan,
Qəlbində qaynayan hansı diləkdi?
Xəcil yaşamağa səni qoymayan
Qeyrətin önündə səcdə gərəkdir!

Sənin qeyrətinin bircə zərrəsi
Min bir qeyrətsizə bəs eləyərdi.
Sənin ürəyinin bir üsyan səsi
Ərzi təmələndən silkələyərdi.
Qeyrətin əlilə bu Vətən üçün
Özünü qurbanmı kəsdin sən özün?
Ay oğul, budurmu dərdin əlacı?
Hər dərdin başqa cür min əlacı var.
Vətənin qurbana nə ehtiyacı?
Vətənin əsgərə ehtiyacı var.
...Görünür, şəhidlik bitməyib hələ,
Gözümüz önündə o, davam edir.
Ağabəy beləcə öz ölümüylə
Ölü diriləri ittiham edir.

Yenə sayımmı? Yox-yox!
Çəkmək olmaz bu dərdi?
Bunların faciəsi bir-birindən betərdi.
Bu saydığım kəslərin nə günahı var idi?
Bunlar şəhidlər deyil,
Günahını bilməyən bədbəxt qurbanlar idi.
Bəs şəhidlər kim idi?
Silahlıyla silahsız! Kim kimə təslim idi?
Bu silahsız bəndələr bircə güllə atdımı
Bir günaha batdımı?
Qırıb tökdü kim kimi?
Silahlıyla silahsız döyüşə bilərdimi?
Tankların qabağına onlar belə çıxdılar.
Polad sinələrini lülələrin ağzına,
Sərhəd kimi sıxdılar.
Onlar güman etmədi zalım belə çıldıra,
Silahsızın üstünə silahlı əl qaldıra.
Bizim bu şəhidlərin sadələvvh gümanlığı
Oldu qəhrəmanlığı!

* * *

Qan tökən öz tökdiiyü qana cavab vermədi,
Cavab vermək bir yana, "Yox, mən haqlıyam",
— dedi Adamların başına od ələmək haqq imiş?
Səksən yaşlı qarını, on üç yaşlı uşağı

güllələmək haqq imiş?

Olmayan bir günahı qan ilə yumaq üçün,
Bizim hüququmuzu bizdən qorumaq üçün
Qanımızın günahsız tökülməsi haqq imiş?
Zorlunun əllərilə haqlının qollarının
Bükülməsi haqq imiş? Məntiqə bax, ay allah!
Qanımızı tökənə bundan sonra yenə də

Biz inanaq, ay allah?

Budurmu yaratdığı təzə hüquqi dövlət?
Budurmu vəd etdiyi müstəqillik, səadət?
Bəs bu qanunsuzluğun harası qanun oldu?
Qatıq dönüb süd oldu, əvvəl dönüb son oldu?
Bu, hüquqi dövlətin bizə bəxş elədiyi,

hüququymuş, bilmədik.

Hüquqi dövlətdəki hüquq buymuş, bilmədik.

Əcnəbi ölkələrdə birini öldürürlər,

ya ölkədən sürürlər —

küy-kələk qaldırırsan.

Öz ölkəndə sən özün günahsız insanları

Məhkəməsiz qırırsan.

Hamısına bir adla "Ekstremist" — deyə,

hələ damğa vurursan.

Bu boyda məmləkətdə

Bütün xalqlar heç demə "ekstremist" imiş.

Hamı xoşbəxtliyindən, nəşəsindən məst imiş.

Şəhidlər

Qatil gülləsinə qurban gedirkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üç rəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.

Zalim öyünməsin zülmələriylə,
Min bir böhtanıyla, min bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamına çəkdi şəhidlər.

O şənbə gecəsi, o qətl günü, —
Mümkünə döndərdik çox namümkünü.
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü,
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər.

Tarixi yaşadıb diləyimizdə,
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb köləliyi ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.

Onlar susdurulan haqqı dindirər,
Qaraca torpağı qiymətləndirər.
Donan vicdanları qeyrətləndirər,
Axı, el qeyrəti çəkdi şəhidlər.

İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət millət olur xeyri, şəriylə.

Torpağın bağına cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdi şəhidlər.

Son

On doqquz yanvarda doğum evləri
Ölümdən, qırğından xəbərsiz idi.
O gün Bakımızda axşamdan bəri,
Ölüm ilə həyat üzbəüz idi.

Güllə səslərini çağa səsləri,
Batırdı o gecə, şükür allaha!
Doldu şəhidlərin boşalan yeri,
Naşükür olmayaq vallah, bir daha!

Gedən oğulların, axan qanların
Əvəzi su səpdi yanan qəlbimə.
O şənbə gecəsi doğulanların
Onundan doqquzu oğlanmış demə.

Zalimin zəfəri başdan qələtdir, Zamanın
səsini biz də dinlərik. Dünya gücümüzə
yaxşı bələddir, Hələ biçilməmiş
əkilənlərik!

Mart-iyun 1990 Bakı — Şəki

Vahabzadə B. Şəhidlər : poema // Azərbaycan harayı. - B. : Respublika Xatirə
Kitabı Redaksiyası, 2002. - S.299-335.